

DE DUIVEL ZIT IN DE DETAILS

Leïla Slimani

De duivel zit in de details

Vertaald uit het Frans
door Gertrud Maes

Nieuw Amsterdam

Oorspronkelijke titel *Le diable est dans les détails*

© 2017 *Le 1* / Éditions de l'Aube

© 2021 Nederlandse vertaling Gertrud Maes /

Nieuw Amsterdam

Alle rechten voorbehouden

Omslagontwerp Rouwhorst + Van Roon

Foto auteur © Getty Images

NUR 304

ISBN 978 90 468 2323 1

www.nieuwamsterdam.nl

Inhoud

Over Leïla Slimani	7
De duivel zit in de details	11
Een leger van pennen	21
In afwachting van de Messias	31
Fundamentalisten, ik haat jullie	41
Française, kind van buitenlanders	51
Ergens anders	57
Nawoord	69
Noten	73

Over Leïla Slimani

Leïla Slimani is geboren in 1981 te Rabat, Marokko en studeerde in Frankrijk politicologie en handelswetenschappen. Voor *Chanson douce*, *Een zachte hand*, won ze de Prix Goncourt. Ook haar debuut *In de tuin van het beest* werd een wereldwijde bestseller.

Seks en leugens, een bundel met openhartige interviews over de hypocriete seksuele moraal in Marokko, werd genomineerd voor de Prix Renaudot. In Marokko deed ze afstand van haar auteursrechten hierop om het boek betaalbaar te maken voor Marokkaanse vrouwen. Ze was

een van de 130 vrouwelijke prominenten uit de Franse culturele wereld die een actie startte om geld in te zamelen voor slachtoffers van seksueel geweld. En samen met documentairemaakster Sonia Terra startte ze een online petitie om een wegens abortus opgepakte journaliste vrij te krijgen en om te protesteren tegen de omstre- den Marokkaanse overspelwet, die elke vorm van seks buiten het huwelijk strafbaar stelt.

Slimani wil een bijdrage leveren aan de ont- wikkeling van een vrije samenleving met gelijke rechten voor vrouwen en mannen. Sinds 2017 is ze daarnaast persoonlijk vertegenwoordiger van president Macron voor de Francophonie.

Haar laatste roman *Mathilde* is het eerste deel van de trilogie *Het land van de anderen*. Het verhaal is gebaseerd op haar familiege- schiedenis en kwam in Frankrijk op één binnen in de bestsellerlijst.

In *De duivel zit in de details* laat ze opnieuw haar stem horen over dringende kwesties, onder andere in het indrukwekkende *Fundamentalisten, ik haat jullie* – urgenter dan ooit.

DE DUIVEL ZIT IN DE DETAILS¹

Met de jaren is Amine Moussa een bange man geworden. Hij, de bij iedereen geliefde en door iedereen gerespecteerde hoogleraar, lijdt aan angstaanvallen en slapeloosheid. Zijn vrouw neemt hem niet serieus. Atika drijft de spot met zijn waanideeën. Ze verdenkt hem ervan dat hij er moeite mee heeft dat hij binnenkort zestig wordt. Ze begrijpt hem niet.

Op straat schrikt Amine om niets. Hij is begonnen tegen zichzelf te praten. Overal voelt hij zich onbehaaglijk. Zelfs thuis, waar hij de werkster niet meer om zich heen verdraagt. Hij

heeft een hekel aan die oude vrijster met haar grimmige blik en haar zure mond. Trots vertelt ze over haar broer die naar Damascus is vertrokken en die geld stuurt dat hij heeft verdiend met vechten. Veel geld. Met haar handpalmen naar de hemel geheven dankt ze God dat die haar broer de weg heeft gewezen naar de jihad. Een week eerder heeft ze Amine gewaarschuwd: ‘Meneer, ik kan niet meer voor u werken als u alcohol drinkt. Als ik een fles aanraak, weigert God me de toegang tot het paradijs.’ Hij had de neiging haar te vragen in welke tekst ze die onzin had gevonden, maar dat durfde hij niet. Op een avond had hij haar betrappt toen ze voor de ogen van hun dochter een lucifer afstreek. ‘Kijk, je ouders en jij zullen branden in de hel, zoals alle ongelovigen die de leer van de islam minachten.’ Toen hij zich daarover beklaagde, haalde Atika haar schouders op: ‘Ach, schei daar

toch mee uit, ze is gewoon een beetje dweepziek. Ik weet niet waarom je zo veel belang hecht aan van die onbenulligheden. Je overdrijft.’

Misschien is hij zo zorgelijk door zijn leeftijd. Maar hij kan er niets aan doen, hij ziet ze toch: die details die het dagelijks leven vergallen, die zijn onbehagen voeden en hem vervullen met angst en schaamte. Na het avondeten verzamelt hij de lege flessen, stopt ze stiekem in vuilniszakken en rijdt twee kilometer voordat hij ze in een container gooit. Dat doet hij omdat hij bang is verraden te worden door de roodharige straatwacht, die zijn baard heeft laten staan en die de meisjesleerlingen van de particuliere middelbare school uitscheldt voor hoer en teef. ‘We zouden ze moeten laten trouwen, goedschiks of kwaadschiks, vindt u niet, professor?’ Amine geeft geen antwoord. Amine zegt niets.

Hij zwijgt als hij in een taxi stapt, naast een

chauffeur die naar cassettebandjes van een Saudi-
sche prediker luistert. Hij hoort hem zijn haat
spuien tegen joden en ongelovigen, en de jihad
verheerlijken, die moord toestaat op iedereen
die de islam afzweert. Amine wil geen gedoe.
Hij betaalt zijn rit en stapt uit.

Atika zegt dat hij de boel dramatiseert. Dat
er overal gekken zijn en dat dit niets zegt. Ja,
natuurlijk was ze woedend toen de juffrouw
op school Mina, hun dochtertje, een klap gaf
omdat die een vers uit de Koran in twijfel trok.
‘Ik zei alleen maar dat een spin niet in een uur
een web kon weven dat groot genoeg was om
de grot te beschermen waarin de profeet zich
schuilhield.’

Er was geen sprake meer van onbenullig-
heden toen er een ‘brigade ter bevordering
van deugd en voorkoming van ondeugd’ in de
wijk werd ingesteld. ‘Wat zeg je daarvan,’ riep

Amine terwijl hij met een krantenknipsel onder de neus van zijn vrouw wapperde. ‘Die gekken van God hebben met messen en stokken een groep jongeren aangevallen en ze doodgeslagen. Omdat ze ’s avonds uitgingen, omdat ze niet meededen aan het gebed, of omdat ze alcohol dronken. Niemand weet het precies.’

Amine is veranderd. Hij is somber geworden. Hij wordt achtervolgd door hoofddoeken, die zwarte nylon verschansingen die de collegezalen waar hij lesgeeft bezetten, en het strand waar hij zijn dochter naartoe rijdt, en de bioscopen, waar alle tedere zoenscènes uit de films worden geknipt. Hij zou graag alle mensen het zwijgen opleggen die zijn begonnen zich te beroepen op God, de duivel, de sharia en de heilige eer van de vrouwen in zijn land.

Hij wil niet vervallen in sentimentele nostalgie, zoals zijn collega Hamid. Hij weigert zijn

kindertijd te idealiseren en te vertellen over het vreedzame samenleven met de joodse burens, over de minirokken van de meisjes en over de marxistische idealen in de collegebanken. Hij zal niet zeggen dat hij toen nooit over religie hoorde praten. Of dat zijn vader vermoedelijk bad, maar dat zo discreet deed, dat hij zich niet kan herinneren hem te hebben zien knielen.

Atika is heel lief. Soms lukt het haar hem gerust te stellen en hem de ogen te openen voor de mooie dingen om hen heen. Ze houdt van de feestelijke sfeer op de laatste dagen van de ramadan. En om haar een plezier te doen neemt hij die avond een omweg, door de wijk El-Mannar. Hij stopt bij bakkerij Nour voor de gevulde crêpes waar ze zo dol op is en om iets lekkers te kopen voor Mina.

De mensen staan tot op straat in de rij. Er wordt geduwd. Ze zijn ongeduldig. Een vrouw

komt achter Amine staan. Hij zag haar komen aanlopen, haar knappe gezicht omgeven door een lila hoofddoek. Ze kijkt hem strak aan. Ze maakt pas op de plaats. Komt zo dicht bij hem staan dat ze bijna op zijn hielen trapt. Misschien is het een studente, denkt hij. Een jonge vrouw die zijn lessen heeft bijgewoond maar die hij zich niet herinnert. Nu kan hij bijna haar borsten tegen zijn rug voelen en haar warme adem in zijn nek. Straks haalt hij zich nog iets in het hoofd. Maar zo'n mooie, jonge vrouw kan geen belangstelling voor hem hebben. Ze stapt uit de rij. Nu staat ze voor hem en brengt haar gezicht vlak voor het zijne. Hij wil haar net aanspreken als ze met priemende wijsvinger begint te roepen: 'Hij heeft gerookt! Deze man heeft gerookt! Hij heeft de vasten doorbroken. Hij ruikt naar tabak!' De andere klanten worden onrustig. Vanachter de kassa maant de bakkersvrouw tot

kalmt. Amine haalt in een machteloos gebaar zijn schouders op. Hij stapt achteruit. Mannen komen op hem af. Er worden beledigingen naar hem geroepen, er wordt geschermd met God. Iemand trekt aan zijn jasje. Dan rent hij weg.